

YİNE 1 MAYIS

Aydınlık Dergisi, 24 Nisan 2005

Yıldırım Koç

Bazı konuları öğrenmenin en iyi yolu, yanlış gösterip, "böyle yapmayın" demektir. Geçen yıl 1 Mayıs günü Cumhuriyet Gazetesi'nin 2. sayfasında sayın Yetkin Aröz'ün "1 Mayıs'larda" başlıklı bir yazısı yayımlanmıştı. Bu yıl benzer yazıların yayımlanmaması umuduyla bazı notların yararlı olacağını düşünüyorum.

Sayın Aröz yazısında 1 Mayıs'ın ortaya çıkışını anlatıyor. Önce ABD'de 1884 yılında toplanan "Tredünyon Sendikalar Kongresi"nden söz ediyor. Böyle bir örgüt yok; hiç olmadı. "Tredünyon" herhalde "trade union" sözcüğünün okunuşu olsa gerek. Bir başka yazar da bu hatayı yapmıştı. 19. yüzyıl İngiltere'sinde iseniz, bu kavramın anlamı "meslek sendikası"dır. Günümüzde ise yalnızca "sendika"dır. Ancak Amerikalılar "labor union" kavramını yeğlerler. Ama böyle bir örgüt hiç olmadı.

Sayın Aröz'e göre, 1 Mayıs 1886'da genel grev ilan ediliyor. Eylemler 4 Mayıs'a kadar sürüyor. 4 Mayıs günü gösteri sırasında bir bomba patlıyor. "Karıları ve çocuklarıyla alanları dolduran, 8 saatlik işgünü istemekten başka bir 'suçu' olmayan işçilerin üzerine kadın-çocuk demeden yağıyor kurşun. Yangın çıkarılıyor. Kaçışan işçilerin ardından Şikago'da ve her yerde işçi avı başlıyor... Yargılamalar boyunca Amerika'da ve tüm dünyada çığ gibi büyüyor gösteriler... Asılıyor 8 işçi lideri. Dünyaları sarıyor duyulan tepki. Parsons ve arkadaşları direnişlerin simgesi oluyor." Ardından da 2. Enternasyonal'in 1. kongresinde bu olaylar nedeniyle 1 Mayıs'ın kutlanması kararlaştırılıyor.

Bunları aşağıda ele alacağım. Ama Sayın Aröz'ün bir değerlendirmesi var ki, insanı şaşkına çeviriyor. Sayın Aröz şöyle diyor: "Üyesi olduğumuz, ilkelerine, kararlarına uyma konusunda altına imza koyduğumuz Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) göre, 1 Mayıs tüm dünyada işçi sınıfının 'birlik ve dayanışma bayramı' olarak, anlamına uygun olarak kutlanmalıdır." Yok böyle bir şey. Tamamiyle gerçekdışı, hayal ürünü. ILO'yu bir parça bilen bir kişinin böyle bir değerlendirme yapması mümkün değil.

Bu yıl da 4 Mayıs 1886 Şikago olaylarıyla 1 Mayıs arasında bağlantı kuran yazılar okuyacağız. Ancak böyle bir bağ gerçekte yok.

ABD'de 1880'li yıllarda sekiz saatlik işgününün özel sektörde de yaygınlaşması için Örgütlü Meslekler Federasyonu tarafından büyük gösteriler düzenlendi. Örgütlü Meslekler Federasyonu 1884 yılı Ekim ayında yapılan kongresinde, 8 saatlik işgünü için 1 Mayıs 1886 günü A.B.D. çapında grevler ve gösteriler düzenlenmesi kararını aldı. 1 Mayıs 1886 günü A.B.D.'de 10'un üzerinde kentte 350 bin dolayında işçinin katıldığı gösteriler yapıldı. Chicago'daki 1 Mayıs gösterilerine ise 80 bin kişi katıldı. Chicago'daki gösteriler sırasında hiçbir olay olmadı. Bu gösterilerdeki belki tek önemli olay, alman kökenli sosyalistlerin güçlü olduğu Milwaukee'de polisin açtığı ateş sonucunda dokuz göstericinin öldürülmesiydi. Gösteriler sayesinde bazı işyerlerinde 10 saatlik işgünü 8 saate indirildi.

Chicago olayları ne? Bunların 8 saatlik işgünü mücadelesi ile bağlantısı var mı? Chicago olayları, 1 Mayıs 1886'da değil, 3 ve 4 Mayıs 1886 günleri oldu. Bu olayların 8 saatlik işgünü mücadelesiyle de hiç bir bağlantısı yok.

McCormick Harvester Com. (daha sonraki adıyla, International Harvester) biçerdöğür fabrikasında çalışan işçiler 1886 yılı Şubat ayından beri grevdeydi. Grevci işçiler işten çıkarılmış, yerlerine grevkıracılar alınmıştı. Grevin sekiz saatlik işgünü mücadelesiyle hiçbir ilgisi yoktu. Bu işçiler 3 Mayıs 1886 günü grevkıracıların saldırısına uğradılar. Polis de işçilerin üzerine ateş açtı. Bazı kaynaklara göre 6, bazılarına göre 4 işçi öldürüldü, 20 işçi yaralandı. Bu saldırıyı protesto edenlerin başında "anarşist" (sosyalist değil) Albert Parsons ve August Spies geliyordu. Parsons

ve Spies, dönemin ünlü anarşist sendika yöneticilerindendi. August Spies, A.B.D.'de almanca olarak yayınlanan bir anarşist gazetesinin ("Arbeiter Zeitung") yayın yönetmeniydi.

Zanlıların jüri tarafından suçlu bulunmasında savcılıkça kullanılan en önemli belge, 4 Mayıs 1886 gösterileri için anarşistlerce yayınlanan mitinge çağrı ilanıydı. Mitinge çağrı metninin ilk biçiminde, "işçiler, silahlanın ve tüm gücünüzle gelin" sözleri yer alıyordu. Spies, provokasyon korkusuyla, bu cümleye karşı çıktı ve bu bölümün metinden çıkarılmasını sağladı. Ancak bu arada bir başka matbaada bu bildiri 25 bin adet basılmıştı. Bu bildirilerin hemen hemen tümü imha edildi. Ancak birkaç yüz bildiriye ulaşılamadı. Gazetede yayınlanan miting çağrısında ise bu cümle yer almıyordu ¹.

Anarşistlerin bu çağrısı üzerine, 4 Mayıs 1886 günü 1200 dolayında sendika üyesi ve destekçisi, bu saldırıyı protesto etmek amacıyla, Chicago Samanpazarında toplandı. Toplantı olaysız bir biçimde sürerken, polis, kalabalığı dağıtmak için saldırıya geçtiğinde bir bomba patladı; bir kaynağa göre, ikisi hemen ve altısı sonra olmak üzere toplam sekiz polis, bir başka kaynağa göre ise, yedi polis ve dört işçi öldürüldü ve 50 kişi yaralandı. Bu olaylar gerekçe gösterilerek, sekiz anarşist önder tutuklandı ve yargılanmaya başlandı. Örgütlü Meslekler Federasyonu, 11 Aralık 1886 tarihinde Amerikan Emek Federasyonu'na dönüşmüştü. Bu örgütün yöneticisi Samuel Gompers, 4 Mayıs olayları zanlılarının yargılanması sırasında zanlıları koruyan bir tavır takındı, davayı "resmi önyargının şok edici bir örneği" olmakla suçladı ². Mahkeme, son derece önyargılı bir karar verdi. Savcı, zanlıların hiçbirinin patlayan bomba ile uzaktan yakından bir ilgisi olduğunu kanıtlayamazken, jüri zanlıları suçlu buldu. 8 değil 4 kişi asıldı. 1889 yılında ise, Samanpazarında polisin işçilere saldırısını örgütleyen ve yöneten iki polis görevlisi, görevi kötüye kullanmak suçundan görevlerinden atıldılar. 1893 yılında da, ölüm cezaları ömür boyu hapse çevrilmiş olan Oscar Neebe, Michael Schwab ve Samuel Fielden, Illinois eyaletinin yeni valisi tarafından affedilerek serbest bırakıldı.

Görüldüğü gibi, 4 Mayıs 1886 Chicago olaylarının 8 saatlik işgünü mücadelesiyle bir ilgisi yoktu. Peki, 1 Mayıs'ı kutlama kararı ne zaman alındı?

Amerikan Emek Federasyonu 1888 yılında St.Louis'de yapılan kongresinde, sekiz saatlik işgünü mücadelesine Marangozlar Sendikası'nın öncülük etmesi ve tüm sendikaların katılacağı bir kampanya ile 1 Mayıs 1890 tarihinde gösterilerin düzenlenmesi kararını almıştı. Bu karar, 1889 yılında Samuel Gompers tarafından Fransız sendikacılara resmen bildirildi ³. 1888 ve 1889 yıllarında belirli bir günün uluslararası birlik, dayanışma ve mücadele günü olarak kutlanması amacıyla çeşitli öneriler getirildi. İkinci Enternasyonal'in 1889 yılında Paris'te yapılan ilk kongresinin sonlarına doğru, A.B.D. Sosyalist İşçi Partisi delegesi J.F.Busche, işgününün kısaltılması için her yıl gösterilerin düzenlenmesi amacıyla belirli bir günün saptanmasını önerdi. Çeşitli tarihler üzerinde görüşme yapıldı. Busche, Amerikan Emek Federasyonu'nun bu amaçla 1 Mayıs 1890 günü gösteriler düzenleyeceğine işaret etti ve Fransız Sendikalar Federasyonu yöneticilerinden Raymond Lavigne bu öneriyi destekledi. Ardından, Lavigne tarafından önerilen şu karar kabul edildi ⁴:

"1 Mayıs 1890 Günü Uluslararası Gösteri

"Tüm ülkelerde ve kentlerde aynı zamanda, üzerinde anlaşma sağlanan aynı günde işgününü sekiz saate yasal olarak indirmek için işçilerin kamu yetkililerinin karşısında güçlerini göstermeleri ve Paris Uluslararası Kongresi'nin diğer kararlarının uygulanması için belirli bir tarihte büyük bir uluslararası gösteri örgütlenecektir.

¹ 8 işçi önderinin siyasal kimliği ve her iki miting çağrısının orijinallerinin tıpkıbasımı için bkz. IUF, **May Day, The Origins**, 1985, s.9.

² ABD Çalışma Bakanlığı, **200 Years of American Worklife**, Washington, D.C., s.102.

³ Gompers, S., **Labour and Common Welfare**, New York (birinci basım, 1919), s.177-178.

⁴ IUF, a.g.k., s.16.

"Amerikan Emek Federasyonu'nun 1888 Aralık'ında St.Louis'de düzenlenen kongresinde 1 Mayıs 1890 tarihinde benzer bir gösterinin düzenlenmesine daha önceden karar verilmiş olduğu gözönüne alınarak, uluslararası gösteriler için de bu tarih kabul edilecektir.

"Değişik ülkelerin işçileri kendi ülkelerinin özel durumlarının ortaya çıkardığı koşullara göre bu gösteriyi gerçekleştireceklerdir."

Görüldüğü gibi, 1 Mayıs'ı kutlama kararında Chicago olaylarına en küçük bir atıf bile yoktur. Dilerim bu yıl da benzer hatalar yapılmaz.